

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀՈՎՎԱԴՊԵՏԱԿԱՆ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՅՅԸ ԱՐՅԱՆԻ ԹԵՄ

Սեպտեմբերի 25-ին Վեհափառ Հայրապետը Հովվապետական անդրանիկ այցելությամբ մեկնեց Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն: Շիրակի թեմից հեկտո, սա Վեհափառ Հայրապետի երկրորդ Հովվապետական այցելությունն էր ներքին թեմերի հավաքացյալներին:

Վեհափառ Հայրապետին ողնկցում էին Գերաշնորհ Ս. Տաթև արքեպս. Սարգսյանը, Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ, Գերաշնորհ Ս. Նավասարդ եպս. Կճոյանը, Ս. Հռիփսիմե վանքի վանահայր, Հոգեշնորհ Ս. Վրթանես վրդ. Աբրահամյանը, ՀՀ ԶՈՒ Հոգևոր ծառայության առաջնորդ Ս. Արշեն արքեպս Սանոսյանը (որպես գավազանակիր), Բարեշնորհ Բաբկեն սրկ. Նանյանը և լրագրողներ:

Առավոտյան ժամը 11.00-ին Վեհափառ Հայրապետը Մայր Աթոռի միաբանության և Գևորգյան Հոգևոր Ճեմարանի ուսանողության ողնկցությամբ թափուրով մուտք գործեց Մայր Տաճար և, հավուր պապաշահի կանոնական աղոթքից և բարի երթի խոսքից հեկտ, միաբաններին, ուսանողությանը, Մայր Աթոռի պաշտոնականը և ներկա հավաքացելոց ներկայացրեց իր այցելության նպատակները՝ մասնավորապես շեշտելով պատերազմ րեսաձ արցախահայոց հոգեպես գոյեպնդելու և գորակցելու անհրաժեշտությունը:

Այնուհետև մեքենաների շարայունը ուղղվեց դեպի Արցախ: Հայաստան-Արցախ կամուրջ հանդիսացող Քաշաթաղի շրջանն առաջինն էր, որ ողջունեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Շրջանի սահմանագլխին Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին Արցախի թեմի առաջնորդ Ս. Պարզև արքեպս. Մարտիրոսյանը, շրջանի վարչակազմի ղեկավար Ալեքսան Հակոբյանը, ԼՂՀ իշխանության ներկայացուցիչներ:

Բերձոր ավանի նորակառույց Ս. Համբարձում եկեղեցու բակում հավաքվել էին բազմաթիվ քաշաթաղցիներ, ովքեր ավանդական «աղ ու հացով», ծաղիկներով ու երգ-երաժշտությամբ դիմավորեցին Վեհափառ Հայրապետին, և «Հրաշափառ»-ով ողնկցեցին եկեղեցու ապյան, ուր կանոնական աղոթքից հեկտ բարի գալուստի խոսք ասաց Արցախի թեմի առաջնորդ, Գերաշնորհ Ս. Պարզև արքեպս. Մարտիրոսյանը: Սրբազան Հայրը մեծապես կարևորեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի այցելությունը Արցախի թեմ՝ մատնանշելով, որ արցախցին այսօր կարիք ունի իր Հայ-

րապետի օրհնությանը, պարգամներին և մխիթարությանը: Խոսքի ավարտին Սրբազան Հայրը խնդրեց Վեհափառ Հայրապետին՝ փալու իր Հայրական օրհնությունը ներկա հոգևորականաց, իշխանության ներկայացուցիչներին և հավաքացյալներին:

Վեհափառ Հայրապետը, Արցախի թեմ Հովհաննեսյան ալեկոյութամբ գրնվելու առիթով, գոհություն մարտոցելով Բարձրյալին դիմեց ներկաներին.

«Հոգու անհուն բերկրանք ենք սարտում այս պահին, երբ կանգնած ենք Արցախի ազարագրոված, հերոսական հողի վրա: Մեր անդրանիկ Հովհաննեսյան ալեկոյութունն է Արցախ աշխարհ, որպես Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս: Հոգու պարտք է Մեզ համար հայրապետական գահակալության առաջին իսկ տարում ալեկել հերոսական Արցախ աշխարհ և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի օրհնությունը փոխանցել հավարաւոր Մեր ժողովրդին, որ յոթանասուն և ալելի տարիներ գրկված է եղել հոգևոր կյանքին հաղորդակցվելուց, կրոնական ծեսից ու աշտարողությունից: Բայց փառք Աստուծո, որ առարտրեն օրհնություն իջեցրեց մեր ժողովրդի և Արցախ աշխարհի վրա և 1988 թ. ազգային-ազարագրական շարժումով ազգը հայոց կարողացավ նվաճել իր ազարությունը և անկախությունը ու դեսի երկիր խոյացնել իր նկնդեցիները, աղոթքի տաճարները, որոնց մեջ աղոթքով և աղոթաբոյր գործերով օրավոր գորացնում ու ամրապնդում է իր հոգին, կամքը և հավարքը:

Մեր ալեկոյութունը Արցախ աշխարհ ուղեկցվում է գոյապայքարի ընթացքում գոհված մեր հերոս գալակների հիշարակի առջև հարգանքի տուրք մարտոցելու, մեր գլոխները խոնարհելու գիրակցությամբ, մեր աղոթքը միախառնելու նրանց արյան և Արցախի աշխարասեր, արեղծագործ ժողովրդի արդար քրտիների հետ, որոնցով նվիրագործվել է հողը Արցախի: Մենք եկել ենք այստեղ նաև մեր ժողովրդի հավարաւոր գալակաց հետ վերանորոգելու մեր ուխտը՝ հավարարիմ մնալու արքազան մեր հավարքին, հավարարիմ մնալու այն գաղափարներին, այն երազներին, որոնց համար իրեց կյանքը տվեցին բազմահազար գալակունք մեր ժողովրդի: Նրանց երազը՝ ազար ու անկախ տեսնել Արցախ աշխարհը մեր, տակալին ամբողջական լրումին չի հասել, որովհետև տակալին Հայոց աշխարհի ասանաններից հեռու չի վանված վրանգը և սպառնալիքը պարերազմի:

Մենք՝ ձեզ հետ միասին, որ շնորհն ունենք այսօր այս հողի վրա ապրելու, նաև պարտականությունն ունենք ավարտին հացնելու մեր նահարակ գալակաց երազները՝ կերտել Հայոց անկախ պետականությունը Հայաստան և Արցախ աշխարհում, ապահովել անվրանգ և բարգալան կյանք Հայոց երկնքի ներքո: Մենք հավարում ենք, որ հայրենյաց հողին հեղված մեր

սիրելի զավակների արյունից պիտի վերընձյուղվեն, պիտի ծխախոտի և սիգարետի ծխից հեռանա, պիտի հեռանա անուշիկ, քաղցր, գեղեցիկ մեր մարտի սերնդի, այս փոքրիկ երեխաների, որոնք պիտի գան նույն ոգով կանգնելու հայրենյաց պաշտպանության արագան գործի պարավանդանին և կերտելու Վայոց զորեղ հայրենիքը, Վայոց զորեղ երկիրը՝ հայաստան և Արցախ, իր աշխարհներով:

Այս առիթով ուզում ենք Մեր գնահատանքը փոխանցել բոլորիդ՝ ձեր հերոսական, արի ոգու համար, որ այս տարիների ընթացքում աննկուն կամքով ու հավատքով փարված եք մնացել Արցախ աշխարհին և քայլ առ քայլ մոտեցրել երկիրը այս մեր նահապետական զավակների երազների իրականացմանը:

Մենք մեր գնահատանքն ենք բերում մեր հոգևորականներին, որոնք մեր ժողովրդի զավակաց կողքին, ծանր ու դժվարին ժամանակներում պարեկազմի, հրանոթների որոտյունի ներքո իրենց առաքելության, իրենց ծառայության նվիրական սուրբ գործին լծված աշխատում էին միփթարություն բերել, աշխատում էին ոգևորություն, խանդավառություն, աննկուն ոգի հաղորդել մեր ժողովրդի զավակաց:

Այսօր խաղաղության պայմաններում երանք նույն ջանադրությանը ու նախանձախնդրությանը շարունակում են իրենց ծառայությունը, որպեսզի հավաքելով շենասա Արցախ աշխարհը, որպեսզի հայրորդին իր հայացքը մշտապես հատի դեպի երկիր՝ Արտված փառաբանելու այն ամեն ցնծության, բերկրանքի ու հաղթանակի համար, որ Արտված պարգևեց մեզ: Ինչպես, որքան էլ ցավ ու տրտմություն է մեր հոգում, բայց գոհաբանական զգացումը և աղոթքը միշտ ուղեկից են մեզ, միշտ մեր շուրթերին են:

Մենք մեր գնահատանքն ու բարեմաղթանքն ենք հղում նաև Արցախ աշխարհի իշխանավորներին, պետական այրերին, որոնց արի, քաջ կամքով և իմաստուն առաջնորդությամբ Արցախ աշխարհը ձեռք բերեց իր անկախությունը, պահպանեց և դուրս է եկել ճանապարհ՝ այն հավերժական և անշրջելի դարձնելու: Թող Արտված օրհնի բոլոր ջանքերը մեր ժողովրդի, որոնք նպատակաուղղված են Իր փառքը հաստատելու Վայոց հողի վրա՝ շենացնելով երկիրը մեր, զորացնելով աշխարհը Վայոց, բարօր դարձնելով կյանքը հայրենական մեր երկրի ներքո:

Աստուծո խաղաղությունը մշտական թող թեմածի մեր աշխարհում և պարգևի մեզ սրբեղծագործելու նույն հավատքը, որով կերտվել են աղոթաբանները, սուրբ տաճարները Վայոց, որով զարդարվել է երկիրը մեր մշակութային այնպիսի ձեռքբերումներով ու իրագործումներով, որ սերունդները ոչ միայն Վայոց աշխարհի, այլև համայն մարդկության, հպարտությամբ են լցվում, և որոնք ամբողջացնում են գանձարանը մարդկության մշակու-

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏՐԻ ԼՂՀ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՐԿԱԴԻ ՂՈՒԿԱՍՅԱՆԻ
ԵՎ ԱՐՑԱԽԻ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ Տ. ՊԱՐԳԵՎ ԱՐՔԵՊՍ.
ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆԻ ՀԵՏ

թային արժեքների: Թող Տեղը լինի մեզ օգնական մեր արդար ընթացքին, դեպի խաղաղություն, դեպի շենացում հայրենական մեր երկրի:

Խաղաղություն, սեր և միասնություն ընդ մեզ այժմ և հավիտյանս. ամեն»:

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետն այցելեց Բերձորի նորաստեղծ թանգարան, ուր ցուցադրվում էին արցախյան մշակույթի բազմաթիվ նմուշներ:

Վեհափառ Հայրապետն իր շքախմբով Բերձորից ուղևորվեց դեպի Սյրեփանակերտ: Շուշի քաղաքի մերձակայքում Վեհափառ Հայրապետին դիմավորելու էին եկել ԼՂՀ Ազգային ժողովի նախագահ փար Օլեգ Եսայանը, Վարչապետ փար Անուշավան Դանիելյանը, պաշտոնավար այլ անձինք, որոնց ուղեկցությամբ էլ Վեհափառ Հայրապետը և իր շքախմբի անդամները հասան Սյրեփանակերտ և հանգրվանեցին կառավարական հյուրանոցում:

ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԼՂՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Նույն օրը, երեկոյան, ԼՂՀ նախագահի նստավայրում Նորին Սրբությունը հանդիպեց ԼՂՀ նախագահ փար Արկադի Ղուկասյանին: Հանդիպմանը ներկա էին նաև ԼՂՀ Ազգային ժողովի նախագահը և պաշտոնավար այլ անձինք:

Նախագահը բարի գաղութի խոսք ասաց և ողջունեց Վեհափառ Հայրապետին՝ Արցախի աշխարհ Ռովապետական այցելությունը արցախցուն նոր լիցք հաղորդելու առիթ նկատելով:

Վեհափառ Հայրապետն իր հերթին նշեց, որ ուրախություն է իր համար Հայրապետական այցելությամբ գտնվել Արցախի հերոսական հողում և առաջին իսկ առիթով հանդիպել նախագահին: Նորին Սրբությունը կարևորեց Եկեղեցու դերը և առաքելությունը ներկա մեր կյանքում, որն է՝ ժողովրդին փալ այն բարոյական հենքը, առանց որի չի կարող ստեղծվել ամուր պետություն, և առանց որի որևէ հաղթանակ չի կարող լինել մնայուն ու արժեքավոր:

Զրույցի ընթացքում նախագահ Ա. Ղուկասյանը ներկայացրեց Արցախի ներքաղաքական կյանքին, սոցիալ-տնտեսական խնդիրներին և խաղաղության ամրապնդման ու արցախյան հարցի արդարացի լուծմանը նպաստակառնողված աշխատանքները: Մարտանշեց այն կարևոր իրողությունը, որ արցախցին այսօր հավաքով է լցված իր ապագայի նկատմամբ, և բազմաթիվ վարարանդիներ վերադառնում են հայրենի երկիր:

Հանդիպման ավարտին Նորին Սրբությունը և ԼՂՀ նախագահը փոխանակեցին հուշանվերներ:

ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԼՂՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Սեպտեմբերի 26-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն այցելեց ԼՂՆ Ազգային ժողով, հանդիպում ունեցավ ԱԺ նախագահ Օլեգ Եսայանի և Արցախի խորհրդարանականների հետ:

Պարզամավորների հետ հանդիպման ընթացքում Նորին Սրբությունը նշեց, որ իբրև Հայոց Կաթողիկոս առաջնահերթ պարտք է համարում այցելել հարկապես այն փարածաշրջանները, որտեղ անցնող քառամյակը եղել է առավել դժվարին և փորձություններով լի: Այդպիսին էր Հովվապետական անդրանիկ այցը աղեպյալ Շիրակ, այդպիսին է նաև այցը Արցախ աշխարհ: Վեհափառ Հայրապետն իր ուրախությունը հայտնեց, որ այլևս խաղաղություն է հաստատված Արցախում, իր դրոշմը հղեց առ Աստված, որպեսզի ընդմիջի վերանա պարերազմի սպառնալիքը, և երբեք չընդհատվի զավակների արյան գնով ձեռք բերված խաղաղությունը:

Հանդիպման ընթացքում Հայոց Հայրապետն իր օրհնությունը փոխեց և իր գնահատանքը հայտնեց արցախցի պարզամավորներին՝ համոզմունք հայտնելով, որ ազգային արժեքների և միաժամանակ ժողովրդավարական սկզբունքների վրա խաղըսված նրանց իմաստուն աշխատանքը այսուհետև ևս ուղենիշ է լինելու հզոր ու շեն երկրի սպեղծման համար:

ԱԺ նախագահ Օլեգ Եսայանն իր հերթին նշեց, որ ԼՂՆ Ազգային ժողովը ամենայն պատրաստանքությամբ է լծված օրինաստեղծ իր աշխատանքին:

Հանդիպման ավարտին Վեհափառ Հայրապետը և Գերաշնորհ Տ. Պարզև արքեպս. Մարտիրոսյանը պարասխանեցին պարզամավորներին հետաքրքրող հարցերին, որոնք վերաբերում էին Արցախում եկեղեցաշինությանը, 1700-ամյակի տոնակատարությունների կազմակերպման ընթացքին, ազգային կյանքում Եկեղեցու ներկայիս առաքելությանը: Մասնավորապես փնդեցվեց, որ 1989 թ. ի վեր Արցախում վերակառուցվել են մեկ տասնյակից ավելի եկեղեցիներ, կառուցվում են նորերը: Այսօր վերանորոգման աշխատանքներ են ընթանում Դադիվանքի երկու եկեղեցիներում, Ծիծեռնավանքում: Հուրախություն սրբեփանակերպիների, Վեհափառ Հայրապետը ծանուցեց նաև Սրբեփանակերպում նոր եկեղեցի կառուցելու մտադրության մասին:

Ապա Վեհափառ Հայրապետը ԱԺ նախագահի, թեմակալ առաջնորդի և իրեն ուղեկից շքախմբի անդամների հետ Հովվապետական այցելությամբ մեկնեց ԼՂՆ Մարտունու շրջանի գյուղերն ու սրբավայրերը:

ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ՄԱՐՏՈՒՆՈՒ ՇՐՋԱՆ

ՄԱՐՏՈՒՆԻ

Նորին Սրբության գալուստն ամենուր ընդունվում էր մեծագույն խանդավառությամբ: Հայոց Հայրապետի համար այս շրջագայությունը բազում փորձություններ պետք է արցախցիների հոգսերին, կարիքներին և մարտնչություններին հաղորդակցվելու լավագույն հնարավորությունն էր: Մարտունի բաղաբի կենտրոնում նոր կառուցվող Ս. Մեծն Ներսես եկեղեցու փարածքում հավաքվել էին հարյուրավոր հայորդիներ, բազմաթիվ դպրոցականներ՝ ծաղկեփնջերով, քաղաքային և շրջանային իշխանությանց ներկայացուցիչներ: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հայրապետական իր օրհնությունն ու մաղթանքը հղեց մարտունեցիներին՝ հորդորելով նրանց հավաքարիմ մնալ Քրիստոսի Ավերարանի պարգամներին, առաքելական մեր ավանդներին և վարդապետությանը: Իր խոսքում Վեհափառ Հայրապետն ի մասնավորի ասաց.

«Որպես Հայրապետ Հայոց հպարտորեն ենք ուրբ դրել հողը Արցախի, հպարտության զգացումով, քանզի ձեր մեջ տեսնում ենք մարմնավորված, խրաացված և կենսունակ մեր պատմության լավագույն ավանդները, մեր հայրերի բարձր, վսեմ ու վեհ հատկանիշները հավատի, կամքի, արիության և աշխատասիրության: Գիրեմ, որ տակավին ցանկալի պայմանները չեն սրեղծված հերպարերազմյան այս շրջանում, որով պիտի ապահովվեր ձեր բարեկեցիկ, երջանիկ կյանքը այս տարածաշրջանում, այս նվիրական, այս սուրբ հողի վրա, բայց գիրեմ նաև, որ դուք, զավակուհիք հայ ազգի, Ձեր արյունը ներարկել իմանալով այս հողի մեջ՝ պիտի կարողանաք այս հողից ծնեցնել կյանքը բարձր ու երջանիկ ձեր զավակաց համար: Ձեր կամքը աննկուն է, ձեր ոգին՝ մարտունակ, ձեր վճռականությունը՝ աննվազ ու աննահանջ: Անրված պիտի պարզևարդի, պիտի բազմապարհիկ անգամ փոխադարձի ձեր դրսևորած կամքը, ձեր արժանիքները: Առաջինը արդեն իսկ տեսնում ենք իրականություն դարձած Ս. Ներսես Մեծ եկեղեցու շինարարությունն է, որի օրհնությունը պիտի գա բարեփոխելու ձեր կյանքը ամբողջապես, որովհետև եկեղեցու օրհնության ներքո ձեր ճանապարհը ընթանալու է աստվածսիրության և Աստծո պարվիրաանների պահպանության, Աստծո պարգամների, ճանապարհների ընթացքով: Գիրեմ, ոչինչ քան ավելի, միաբանում է ժողովուրդը, ոչինչ, քան ավելի, շաղախում է սերը մարդկանց հոգիներում, քան գոյամարտը, բայց առավել չափով աստվածսիրությունն է, որ բարի արտողներ է ապահովում մարդկությանը, և մարդկանց հոգիները լցվում են աստվածային պարվիրաաններով, ու մարդիկ գիտակցաբար իրենց կյանքը կազմակերպում են այդ պարվիրաանների համա-

ձայն՝ միմյանց սիրելու, միմյանց ներելու, միմյանց գորակցելու, մեկը մյուսի երջանկությամբ ցնծալու:

Ուրեմն քրիստոնեական սիրով շաղախված պիտի կարողանաք միասնական ու համախոսը, ինչպես որ եղև եք, հեղույսու ևս ապրել ընդհանրական մեկ շահով, որ է կերտել զորեղ հայրենիք, կերտել շեն և րկիր ապահով ու երջանիկ իր ապագայով, որպեսզի ձեր զավակները անցնեն կյանքի այն ճանապարհը, ինչ որ բաժին ընկավ ձեզ»:

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը իրեն ուղեկցող խմբի հետ շարունակեց այցելությունը Մարտունու փարածաշրջանի գյուղերով:

ՃԱՐՏԱՐ

Ճարպար գյուղում բնակիչների հետ փնդի ունեցած հանդիպման ընթացքում Նորին Սրբությունն իր երախտագիտությունը եղեց այն նվիրյալներին, որոնք, հերոսաբար մարտնչելով արցախյան պատերազմում, անասան են պահել հայրենի հողը և խաղաղ կյանք ապահովել իրենց զավակների համար:

«Արցախն ապրում է ազատության մեջ, Արցախը անկախ է, Արցախը նաև նվաճել է իր խաղաղ կյանքը: Միանշանակ է՝ դյուրին չեղավ, թանկ վճարեցինք, շատ թանկ. մարդկային հազարավոր կյանքեր զոհաբերեցինք անկախության մեր նվիրական զոհասեղանին: Միխթարական է, սակայն, Հայոց Հայրապետին համար՝ րեսնել հպարտության ոգին, հպարտ կեցվածքը մեր ծնողաց, ովքեր իրենց զավակներին են կորցրել, րեսնել ւարի, քաջ պահվածքը մեր մայրերի, մեր հայրերի, ովքեր որ ցավի մեջ, իրենց կորուստի մեջ չեն կրել և չեն ընկճվել և այսօր կանգնած են թանկ վճարված ազատությունը մնայուն դարձնելու, հավերժական դարձնելու նվիրական առաքելության ճանապարհին, որովհետև ժողովուրդը հասն է այն ճշմարտությանը, որ ևս հաղթանակից հիշարակին արժանի հարուցումը այն երազների կերպումն է, որոնց համար մեր ժողովրդի զավակունք իրենց կյանքը զոհաբերեցին: Նրանց հոգու մեջ բոլոր երազներ կային, իսկ երազները երբեք չեն մահանում, երազները անմեռ են շնորհիվ ապրողաց, որոնք լծվում են այդ երազների իրականացման նվիրական առաքելությանը:

Ես հավատում եմ ձեզ, հավատում եմ մեր զավակներին Արցախի և Հայաստանի, ովքեր գիտցան կամք դրսևորել դժվարին գոյամարտում, առավել ևս պիտի գիրնան ու կարող պիտի լինեն խաղաղության պայմաններում արձանագրել և ույնպիսի հաղթանակներ, բոլոր այն ոլորտներում, որոնց համար ապրել ենք, մարտիրոսացել որպես ժողովուրդ, ապրելու ենք և հավերժի մեր ընթացքով հպարտորեն քայլելու ենք դեպի նոր հորի-

գոնենք մեր ժողովրդի գալիքի: Թող Աստված օրհնի ձեզ, սիրելիներ, ուժ, կարողություն պարգևի և միշտ ձեր քայլերը առաջնորդի մեր հայրերի սրբազան հավատքի ճանապարհներով, մեր Տեղ Տիտու Բրիտանի Ավետարանի պատվիրաններով ու պարգամներով, որպեսզի Աստծո օրհնությունը միշտ մեզ հետ լինի, մեր կյանքը օրհնող, մեր կյանքը երջանկացնող: Աստված մեզ օգնական ու պահապան մեր կյանքի նոր ճանապարհին, մեր կյանքի նոր ընթացքում: Ողջ եղևք, Մուրթ Տոգու շնորհներն ու զորությունը ձեզ ամենքիդ, մեզ բոլորիս. ամեն», - Ճարտարի բազմամարդ հրապարակում պարգամեց Վեհափառ Հայրապետը՝ աղոթք բարձրացնելով առ Աստված նաև խաղաղության համար նահապարակվածների հիշատակին:

ՍՈՍ

Մարտունու շրջանի Սոս գյուղում քեղացիներն իրենց հոգսերն ու մտահոգությունները պարմեցին Հայոց Հայրապետին՝ ակնկալելով Մայր Եկեղեցու գորակցությունը: «Բարօր կյանքի հաստատման և դժվարությունների հաղթահարման միակ երաշխիքը, - ասաց Նորին Սրբությունը, - Աստվածադիր պարգամներին հավատարիմ մնալն է, միմյանց ապավին և աջակից լինելը»: Նորին Սրբությունը հայրապետական իր օրհնությունը բաշխեց հավաքավոր հոյին՝ հորդորելով մշտապես ամուր կառչել մեր սրբազան հավաքին և աստվածահաճո գործերով շենացնել հայրենի գյուղը, պետությունն ու Եկեղեցին:

ՄԽՏՈՐԱՇԵՆ

Օրվա ավարտին Նորին Սրբությունն այցելեց նաև Սիսորաշենի հանրահայրայն վայրը, որտեղ կանգնած է երկհազարամյա սոսենին, և որը արցախցու համար դարձել է յուրօրինակ մի սրբարեղի:

ԱՄԱՐԱՍ

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը այցելեց Ամարաս և «Հրաշափառ»-ի երգեցողությամբ մուրք գործեց վանական համալիր: Հայոց Հայրապետը գոհություն մատուցեց Աստծուն, որպես Ամենայն Հայոց 132-րդ Կաթողիկոս, Ամարասի լուսեղեն կամարների տակ գտնվելու համար, մի սրբավայր, որի հիմքերը դրվել են դեռևս Հայոց առաջին Կաթողիկոս Ս. Գրիգոր Լուսավորչի կողմից, և որտեղից իր գրերն է տարածել Ս. Մեսրոպ Մաշտոցը: Ամարասի դարավոր վանքում հոգեհանգրստային արարողությամբ Նորին Սրբությունը հարգանքի փութը մատուցեց բոլոր այն նվիր-

յալներին, որոնք կառուցել ու պահպանել են եկեղեցին՝ դարձնելով այն հայի լինելության խորհրդանիշ: Այդ նվիրյալներից է նաև Ս. Գրիգոր Լուսավորչի թոռը՝ Ս. Գրիգորիսը, որի օրոք ավարտվել է եկեղեցու շինարարությունը, և որի դամբարանը գտնվում է եկեղեցու խորանի վրակ:

ՆԵՐ-ՆԵՐ

Ավելի ուշ, երեկոյան, Ներ-Ների հինավուրց Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ եկեղեցում տեսնելով ցուցապատառներով իրեն դիմավորելու եկած գյուղի մանուկներին և անսալով նրանց խնդրանքին, Վեհափառ Հայրապետը խոստացավ միջոցներ գտնել նաև այս գյուղի 1300-ամյա եկեղեցու վերակառուցման համար:

Ներ-Ները վերջին գյուղն էր, ուր իր օրհնությունը բաշխեց Հայոց Հայրապետը՝ ավարտելով հովվապետական այցելությունը ԼՂՀ Մարտունու շրջան:

Ուշ երեկոյան Վեհափառ Հայրապետը իր շքախմբի ուղեկցությամբ վերադարձավ Սյրեփանակերտ:

ՆԱՆԻՊՈՒՄ ԼՂՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Սեպտեմբերի 27-ին, առավոտյան, Վեհափառ Հայրապետը Արցախի թեմի առաջնորդ Ս. Պարզև արքեպս. Մարտիրոսյանի, Արարապյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Ս. Նավասարդ եպս. Կոճյանի և հոգեշնորհ ու Արժանապատիվ Հայրերի ուղեկցությամբ այցելեց ԼՂՀ կառավարություն, հանդիպում ունեցավ երկրի վարչապետ Անուշավան Դանիելյանի և կառավարության ողջ անձնակազմի հետ:

Ողջունելով Հայոց Կաթողիկոսի այցը Արցախ աշխարհ, այն Դանիելյանը և կառավարության անդամները Վեհափառ Հայրապետին ներկայացրեցին Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակման 1700-ամյա հոբելյանին նվիրված կառավարական ծրագրերը: Վեհափառ Հայրապետը և իրեն ուղեկցող հոգևորականները ԼՂՀ կառավարության անդամներին ներկայացրեցին Հայ Եկեղեցու առջև ծառացած խնդիրներն ու մարտահրավերները, նաև Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի նախապետած փոխկաթողությունների նախապատրաստական ընթացքին: Հանդիպման ընթացքում խոսվեց նաև Եկեղեցի-պետություն հարաբերությունների շուրջ:

Պրն վարչապետը կարևորեց Հայ Եկեղեցու և նրա քրիստոնեական քարոզչության դերը համագգային խնդիրների լուծման գործում և նշեց, որ այդ գիտակցությամբ Արցախի կառավարությունը ձգտում է Եկեղեցու հետ համագործակցության ու փոխադարձ աջակցության: Որպես ասվածի հաստատում՝ վարչապետը նշեց, որ

արդեն երրորդ փարին է, ինչ Արցախի կառավարության անմիջական հովանավորությամբ հանրակրթական դպրոցներում դասավանդվող առարկաների թիվը համալրվել է «Կրոն»-ի առարկայով:

Վեհափառ Հայրապետն իր ուրախությունն ու գնահատանքը հայտնեց կառավարության անդամներին, որոնք, նախանձախնդիր Հայ Առաքելական Եկեղեցու դերի բարձրացմանը, նպաստում են հոգևոր կյանքի զորացմանն ուղղված Եկեղեցու ջանքերին:

ԱՅՅԵԼՈՒԹՅՈՒՆ ԽՆԱԾԱԽ, ՎԱՆՔ ԵՎ ԳԱՆՁԱՍԱՐ

Վեհափառ Հայրապետը իր Հովվապետական այցելությունը շարունակեց Մար-պակերպի շրջանում:

Դեպի Գանձասար ձգվող ճանապարհին Նորին Սրբությունը հանդիպում ունեցավ Խնածախ գյուղի բնակիչների հետ: Բազմաթիվ բարեպաշտ խնածախցիներ հավաքվել էին գյուղի Ս. Աստվածածին եկեղեցում, որպեսզի Հայոց Հայրապետին դիմավորեն, իրենց աղոթքը բարձրացնեն առ Աստված և սրանան Նորին Սրբության օրհնությունը:

«Անչափ ուրախ եմ, որ անդրանիկ այցն ենք կատարում Արցախ աշխարհ որպես Հայրապետ Հայոց և մեծ միախորություն ունենք՝ տեսնելով, որ հոգևոր կյանքը վերաթնության մեջ է Արցախ աշխարհում: Երեկ Մենք շրջեցինք բալկանյան գյուղեր, և պետք է ասեմ, որ դուք այն քիչ երևանքներից եք, որ ունի եկեղեցի, թեև տասնյակ տարիներ այդ եկեղեցին փակ է եղել ձեր առջև, բայց վարսահ եմ, որ այն ապրում էր և գործում ձեր հոգուց ներս: Եղիշե պարմիչը, գրելով Վարդանանց հերոսամարտի պատմությունը՝ արձանագրում է հերևյալ տողերը. «Հայրն մեր զԱնկուսարանն գիրենք, եւ մայրն՝ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին»: Իրապես, մեր ժողովրդի զավակունք անցյալի մեր պատմության ընթացքին ապրել են և առաջնորդվել Զրիարոսի Ավերարանի ճշմարիտ պարգաններով, իրենց կյանքը կերտել այդ պարմիրանների համաձայն, Զրիարոսի աստվածադիր օրենքների համաձայն, ապրել են խոնարհվելով Աստծո շնորհի, Աստծո սիրտ առջև, և աստվածային լույսը, Ավերարանի ճշմարտության լույսը զորացել է մեր Սուրբ եկեղեցիների խորաններից՝ մեր ժողովրդի զավակաց հոգիներից ներս ու կյանք դարձել և արդյունք ու ապահովություն մեր ժողովրդի զավակների համար մեր պատմության ողջ ընթացքում:

Փառք և գոհություն ենք տալիս Աստծուն, որ սեսս վերստին մայրը իր դռները բացել է ու պարտաստ է ընդունելու իր զավակներին կարողորով,

սիրով, աշխատեալ, ինչպէս կորուստ ազգական կրնողներ մայրը իր գրկում, իր թևերի մէջ»,- իր օրհնության խոսքում ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Մեծագոյն ոգևորությամբ էին Վեհափառ Հայրապետի շնորհաբեր այցին սպասում նաև Գանձասարի սպորտփնի փոխմը Վանքում: Ծանապարհը լի էր նաև չնախարեսված կանգառներով, որ թելադրում էին կապարել մայրուղի դուռն եկած բարեպաշտ գյուղացիների խմբերը՝ շրջակա Ծմակահող, Գառնաքար, Առաջածոր գյուղերից:

Վեհափառ Հայրապետը գոհունակությամբ ու ուրախությամբ ականատեսը եղավ նաև «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի միջոցներով այս փարի սկսված «Ժյուսիս-հարավ» կոչվող ավերմայրուղու լայնածավալ շինարարությանը, որ ընդգրկում է նաև Սյեփանակերտ-Գանձասար ճանապարհահատվածը:

Այնուհետև Վեհափառ Հայրապետը շքախմբի ուղեկցությամբ այցելեց հոջակավոր Գանձասարի վանք՝ խոնարհվելու Արցախի երբեմնի Կաթողիկոսական Աթոռի Հայրապետների հիշատակի առջև: Հայ ժողովրդի համար նվիրական այս սրբարեղին, որ դարեր շարունակ եղել է հայոց հոգևոր կենտրոններից մեկը, այսօր վերադառնում է իր ամբողջական առաքելությանը: Գանձասարի եկեղեցուն կից սկսվել է դպրատան շինարարությունը, որի ավարտից հետո Հայ Առաքելական Եկեղեցին կունենա մի նոր հոգևոր դպրոց՝ իր երկու փասնյակ ապագա հոգևորականներով: Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց պարմական փառարձար և Ս. խորանի առջև ծնկաչոք գոհաբանական աղոթք և մաղթանք արտասանեց Հայաստանի և Արցախի գորացման ու շենացման համար: Այնուհետև արցախցիներին ուղղված իր օրհնության խոսքում Վեհափառ Հայրապետը ասաց.

«Այս սուրբ փառարձարի մէջ, սրբազան կամարների ներքո Հայրապետներն իրենց աղոթքն են առ Աստուծոյ թաղանթները, մեր ժողովրդի զաւակաց աղոթքները միաստանելով իրենց աղոթքին: Այսօր մենք եկել ենք խոնարհվելու մեր Հայրապետների շիրիմների առջև, խոնարհվելու Հայոց մեծաց առջև, որոնք որ պահել են հաւատը հայոց և ամբողջն աշխարհաւորել մեր ժողովրդի զաւակաց հոգիներում, ուրեք Սուրբ Հոգու առաջնորդությամբ և աստուծոյ արգելքներով իմաստութեամբ առաջնորդել են դէպի խաղաղ աշխարհ մեր կյանքի: Այսօր մենք մեր փառարձար ունեւոր, մեր փառարձար անձով եկել ենք շարունակելու նրանց գործը, նրանց ընթացքը, հովիւելու և առաջնորդելու մեր ժողովրդին: Մեր անձին չէ, որ ապրիւնս եւ, այլ Աստուծոյ օգնականութեամբ, Աստուծոյ գործութեամբ, մեր ժողովրդի հաւատարմի ամբողջութեամբ, մեր ժողովրդի նվիրումին իր Առաքելական Եկեղեցուն:

Աղոթք ենք առ Աստուծոյ թաղանթները, որպէսզի Տերը միաբան սիրով պահի մեզ ամենքիս, որպէսզի մենք կարողանանք միշտ շին ու պայծառ պահել մեր հաւատարմի օջախները, մեր սրբազան փառարձարները, որոնց մէջ

կերտվել է հոգին հայկական, որոնց մեջ կերտվել է կամքը հայոց, որոնց մեջ նաև ուղենշվել է ընթացքը մեր ժողովրդի, որ ատաղնորդում է մեզ դեպի փրկություն, դեպի մեր հայրենի Սուրբ Աստված»:

Վեհափառ Հայրապետը Գերաշնորհ Տ. Պարզև արքեպս. Մարտիրոսյանի ուղեկցությամբ ծանոթացավ նորակառույց միաբանական շենքին և կառուցվող դպրատան շինարարության ընթացքին: Կեսօրին, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի այցելության, միաբանական սեղանապանը փեղի ունեցավ սիրտ մտերմիկ ճաշկերույթ:

Երևկոյան Վեհափառ Հայրապետը վերադարձավ Սյունիանակերպ:

ՎԵՏՄՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻՆ ՇՆՈՐՀՎԵՅ ԱՐՑԱՆԻ ՀԱՄԱՍԱՐԱՆԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԴՈԿՏՈՐԻ ԿՈՉՈՒՄ

Սեպտեմբերի 28-ին Վեհափառ Հայրապետը Հովվապետական իր այցը Արցախի թեմ շարունակեց Սյունիանակերպում: Առաջին հանդիպումը Սյունիանակերպում Արցախի պետական համալսարանի ուսանողների և դասախոսների հետ էր, որոնք Վեհափառ Հայրապետին դիմավորեցին «Հրաշափառ»-ի երգեցողությամբ: Համալսարանի առաջին հարկում արցախյան հերոսամարտում զոհված ավելի քան 70 համալսարանականների հուշատախտակի առջև Վեհափառ Հայրապետը և իրեն ուղեկից հոգևորականաց զասը հոգեհանգստյան աղոթք բարձրացրեցին առ Աստված՝ բոլոր զոհվածների հիշատակին:

Ողջունելով Վեհափառ Հայրապետին՝ ռեկտոր Կառլեն Աղամյանը նշեց, որ վերջին փասը փարիսերին հոգևոր վերազարթոնք ապրող Արցախի ժողովրդին Հայոց Կաթողիկոսի այցը մի նոր լիցք է հաղորդում: Գիտիտրեհրդի նախորդ օրվա որոշմամբ այն Աղամյանը Վեհափառ Հայրապետին հանձնեց համալսարանի պատվավոր դոկտորի վկայական և կրթօջախի 30-ամյակին նվիրված հուշամեդալ:

Վեհափառ Հայրապետը շնորհակալություն հայտնեց պարզևի համար՝ ընդունելով այն որպես մի նոր հանձնարարական ու պարտավորություն: Այսպիսով Սրբությունն իր օրհնությունը բաշխեց ուսանողներին՝ պատգամելով նրանց ուսանել նույն հերոսությամբ, որով իր պայքարն է մղում քաջարի Արցախը: Վեհափառ Հայրապետը ուրախությամբ նշեց, որ Արցախում փեսնում է ամուր ոգի, զուսպ և արժանապարիվ կեցվածք, որ, անշուշտ, արդյունք է արցախցու ներքին հոգևոր դաստիարակության: «Եկանք ձեզ գոյությունդու, վերադառնում ենք ինքներս առավել գոյությանդված», - ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Վեհափառ Հայրապետի հաջորդ հանդիպումը Սյունիանակերպի հավաքացյալ ժողովրդի հետ էր: Զաղաքի եկեղեցին ավերվել է 30-ական թվականներին, և բարեպաշտ սյունիանակերպցիներն արդեն իններորդ փարին է, ինչ իրենց հոգևոր պա-

հանջները բավարարում են թաքրոնի շենքում փեղակայված Ս. Ասրվածածին եկեղեցում: Վեհափառ Հայրապետը հավատարմոր սրեփանակերպցիների հետ աղոթք բարձրացրեց առ Ասրված՝ ուրախությամբ հաստատելով, որ այդ անպաճույճ սրահում փեսնում է քրիստոնեական ոգի և բարեպաշտական կյանք: Իր օրհնությունը փակով ներկաներին՝ Վեհափառ Հայրապետը պարզամեց նրանց մշտապես ամուր ու անսասան լինել իրենց հավաքքում:

«Մեր նախնյաց հավաքքը, սիրելիներ, Ասրծո բարեգթությունը և ողորմածությունն է բաժին հասել այսօր մեզ, այս ողորմածությամբ, ասրվածաշին այս ուժով մենք կարողացանք հաղթանակներ արձանագրել մեր թշնամյաց դեմ՝ պաշտպանելով հող հայրենին, պաշտպանելով մեր հավաքքը, մեր սրբությունները, սակայն այդ բոլորը վարձք էր, վարձք էր այն ոգու, այն հավաքքի, որ տաժել են մեր նախնիք մեր Հայր Ասրծո նկատմամբ, որ ունեցել են մեր նախնիք մեր Երկնավոր Տիրոջ հանդեպ: Ասրված մեղք չհամարեց մեզ այն անհավատությունը, որ այսօր շատ ու շատ հայրորդիների հոգուց ներս բնակություն է հաստատել, որովհետև յոթանասուն տարիներ բռնաբիրության պայմաններում, ասրվածներժության հարկադրանքի տակ մեր ժողովրդի զավակները կտրվեցին իրենց հայրերի սրբազան ավանդներից, իրենց հայրերի սրբազան հավաքքից և զրկվեցին հոգևոր այն կրթությունից, ասրվածպաշտական բարեպաշտությունից, որ ունեին մեր նախնիք և որ դարերի ընթացքին մշտապես փոխանցվում է մեզ՝ Ասրծո երկյուղը կրթելով մեր հոգիներից ներս: Այսօր, սակայն, Ասրծո այդ ողորմածությունը մենք է, որ մեր հավաքքով, մեր աղոթքով պետք է երկնքից իջեցնենք այս աշխարհի վրա, որովհետև Ասրված փրկեց մեզ ազատությունը ապրելու և ընտրելու բարու և չարի միջև, ընտրելու արդարի և սխալի, անճշրի, անարդարի միջև. մեզ է մնում մեր ընտրությամբ ապահովելու Ասրծո ողորմածությունը, ապահովելու Ասրծո սերը և հույսը: Կկարողո՞նա՞նք կրթել մեր զավակաց հոգիներից ներս աղոթասաց հոգի, կկարողո՞նա՞նք դաստիարակել մեր մեջ ասրվածպաշտության խոնարհ ապրում և զգացում. դրանից և կախված կլինի, թե որքան ողորմածություն կիջնի Հայոց աշխարհի վրա երկնքից», - իր խոսքում ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Անհայտ կորած ազաբամարտիկների հարազատների միության խնդրանքով, Վեհափառ Հայրապետը եղավ նաև նրանց հյուրը, ծանոթացավ միության խնդիրներին՝ հավաստելով, որ կարողության սահմաններում կփորձի առավելագույնս օժանդակել նրանց:

ՀԱՆՌԴՊՈՒՄ ԱԳ ԵՎ ՊՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԻ ՀԵՏ

Նույն օրը Վեհափառ Հայրապետը հանդիպեց Լեռնային Ղարաբաղի արտաքին գործերի նախարար Կլեմ Նաիրա Մելքումյանի հետ:

Տիկին Մելքումյանը նշեց, որ ինքնորոշված Արցախը փորձում է իր Կեղը գրանել ազատ ու անկախ երկրների շարքում: Նա համոզմունք հայտնեց, որ ամենաարագ երկրների ներկայացուցիչների այցերը Արցախ վկայություն են այս իրողության, որ Արցախը գրավում է անկախության ճանաչման ճանապարհին:

«Հավատում ենք, որ Աստուծո ռդորմածությանը գեղեցիկ արշայույս է բացվելու Արցախի վրա՝ որպես հարուցում բոլոր այն զոհողությունների, որ հանձն առավ վերջին այս Կասը Կարիկների ընթացքում», - ասաց Վեհափառ Հայրապետը: Նորին Սրբությունը վստահեցրեց, որ Հայաստանյայց Առաքելական Եկեղեցին, ինչպես միշտ, ստար է լինելու Արցախին՝ իր նպարակներին հասնելու գործում:

Ներմիջօրեին Ամենայն Հայոց Հայրապետը հանդիպում ունեցավ ԼՂՀ պաշարանության նախարար Սեյրան Օհանյանի և ապա սպայական անձնակազմի հետ, այցելեց նախարարության ենթակայության Կակ գրավող գորամասեր: Պրն Օհանյանը նշեց, որ զինվորականները գիարակցում են հոգևորականների դերը Հայոց բանակում, ովքեր ոգի և կորով էին հաղորդում զինվորին արցախյան հերոսամարտում: Այսօր խաղաղություն է հասարարված, և անհրաժեշտ է նույն ոգին հայրենիքի սահմանների ամուր պաշարանության համար:

«Հայոց Հայրապետիս համար միախարություն է գրակել մարտական հաջողություն արձանագրած բանակում», - սպայական անձնակազմի հետ հանդիպման ընթացքում ասաց Վեհափառ Հայրապետը՝ մաղթելով նրանց միաբանություն, առանց որի չկա հաղթանակ:

Վեհափառ Հայրապետը նշեց, որ հաղթանակած բանակը կյանքի նոր Կուլ է մարում, որտեղ կարևոր է հոգևոր-բարոյական խնդիրների լուծումը: Ոգին է անպարտելի, և այդ գիարակցությամբ Հայ Եկեղեցին ձևոնամուխ է եղել հոգևոր դասարարակությանը բանակում՝ որպես մեկն իր գլխավոր առաքելություններից:

«Մեր հաղթանակները միանշանակորեն արդյունք էին ազգի միաբանության, մեր ազգային միաբանության: Մարտի եթե անդրադառնանք այդ օրերին, ուրախությանը կհասարարենք, որ չկար մի հայորդի, որը գաղափարական, քաղաքական, այլևայլ շահերից առաջնորդված այլ կամային դրսևորում ունենար: Մոռացել էինք ամեն Կարամայնություն, համերաշխ էինք ազգով, միակամ էինք, ընդառաջող, կամեցող, գիջող, ներող, մեկս մյուսին գորարից, մեկս մյուսին թև ու թիկունք, և դա իր բնական արտահայտությունը գրավ մեր պարարում, մեր գոյամարտում, բերեց մեզ հաղթանակներ, Հայոց բանակին՝ Կատր, ազգին՝ Կատր, և երկրին՝ խաղաղություն:

Իմ աղոթքն ու մաղթանքն է, որ ոչ մի կերպով չխաթարվի մեր ժողովրդի միաբանությունը, որ Աստուծո օրհնության ներքո մենք շարունակենք մնալ հզոր, ունենալով ազգային այս միասնականության ոգին,- ասաց Վեհափառ Հայրապետը:

Ես իմ աղոթքն եմ բարձրացնում, որպեսզի Տիրոջ օրհնությունը լինի վա՛հան ամրության, որին թշնամյաց ներսերը բախվելով փշրվեն, ջարդվեն, չկարողանան խոցել, անխոցելի լինի ձեր ականքը, և ձեր հոգու առջև պարտվի թշնամյաց զորությունը: Մեր մաղթանքն է, աղոթքն է, որ երբեք հայ զինվորը սրիսկված չլինի զենքով պաշտպանելու Հայոց հողը և մեր ժողովրդի պատիվը, որ հայ զինվորը պահապանը լինի մեր աշխարհի, որպեսզի մեր ժողովրդի զավակունք խաղաղության մեջ իրենց ի վերուստ վերապահված սրեղծագործական կյանքով ապրեն, շենացնեն երկիրը՝ որպես փառաբանություն մեր երկնավոր Տիրոջ»,- խոսքի ավարտին մաղթեց Վեհափառ Հայրապետը:

Այցելելով գործասեր՝ Վեհափառ Հայրապետն իր օրհնությունը տվեց զինվորներին: Վեհափառ Հայրապետը եղավ նաև ազգային հերոս Վազգեն Սարգսյանի անվան գործաստում, ծաղկեպսակ դրեց նրա հուշարձանին:

Նույն օրը Նորին Սրբությունն այցելեց նաև Արցախի պարմաներկրագիտական թանգարան: Զոհված ազադամարիկների «Մոսն» մանկապարտեզում նա իր օրհնությունը տվեց փոքրիկներին:

ՍԵՂՏԵՄԲԵՐ 29

ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏՆ ԱՅՅԵՆԵՅ ՇՈՒՇԻԻ ՂԱԶԱՆՉԵՑՈՅ Ս. ԱՍԵՆԱՓՐԿԻՉ ԵՎԵՂԵՅԻ

Վեհափառ Հայրապետի վերջին հանգրվանը Արցախում պարմական Շուշին էր, ուր մեկնեց ԼՂՀ ԱԺ նախագահ Օլեգ Եսայանի, վարչապետ Անուշավան Դանիելյանի և եկեղեցական շքախմբի ուղեկցությամբ:

Շուշիում Վեհափառ Հայրապետը կանգ առավ ազգային հերոս Վազգեն Սարգսյանի հուշարձանի մոտ և իր հարգանքի փոռքը մատուցեց նրա հիշատակին՝ կապարելով հոգեհանգստյան արարողություն:

Նշանավոր Ղազանչեցոց Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցում, որ լի էր հավաքացյալների բազմությամբ, Հայոց Հայրապետը աղոթք բարձրացրեց առ Աստված՝ Հայաստանի և Արցախի անսասանության և հավերժության համար: Նորին Սրբությունը, իր հայրապետական օրհնությունը փառով ժողովրդին, պարգամեց նրանց ապրել աղոթքով ու Քրիստոսի պարվիրաններով, անսասան պահել թանկ ձեռք բերված

Արցախի Հանրապետությունը: Բարեշինության ու առաջընթացի մի նոր ուղի: Կենսավառ Հայրապետը Արցախում, որի համար իր գնահատանքը ուղղեց երկրի իշխանավորներին ու եկեղեցականներին:

«Գոհություն և փառք ենք վերաառաժում առ Աստված այս պահին ցնծությամբ համակրված մեր հոգուց: Գոհություն և փառք այն ողորմածության և շնորհի համար, որ Աստված արժանացրեց Մեզ՝ տասնյակ տարիներ իր դռները հայ հավատացյալի առջև փակ պահած Շուշիի Ղազակեցեցոց այս հոյակերտ, այս պայծառաշուք տաճարի կամարների ներքո աղոթք բարձրացնել առ Աստված՝ իբրև գլուխ Հայաստանյայց Եկեղեցւոյ, իբրև Տոմարապետ հայոց: Գոհություն և փառք ենք վերաառաժում առ Աստված, սիրելի բարեպաշտ հայրդիք, որ վերանորոգված, բարեկարգված հավատի այս օջախում մենք առ Աստված աղոթք բարձրացրեցինք՝ անսասանության և հավերժության համար Հայաստանի և Արցախի՝ Լեռնային Ղարաբաղի հանրապետության, և արժանավոր ու աստվածօրհնյալ մեր ժողովրդի զավակաց համար: Վիզ օր է, որ մենք շրջում ենք Արցախ աշխարհով: Վիզ օր է, որ մենք աղոթում ենք մեր ժողովրդի զավակների հետ, այն ժողովրդի, որ ութսուն և ավելի տարիներ առիթ չի ունեցել աղոթքի կանգնելու իր սրբազան տաճարների մեջ, առիթ չի ունեցել իր աղոթքը միահյուսելու իր հոգևոր առաջնորդների և իր Հայրապետի՝ առ Աստված բարձրացող աղերսին ու խնդրանքին: Եվ ամենևոր, ուր որ եղանք, տեսանք հոգու խնդություն, տեսանք բերկրանք ու ցնծություն մեր ժողովրդի զավակաց հոգիներում: Եվ թունդ առավ մեր սիրտը, ու նոր ուժգնությամբ, նոր ջերմեռակությամբ մեր աղոթքը խոսնկի քույրների հետ մեր սրտից բարձրացավ առ Աստված՝ նոր անուշահոտ բույրով: Եվ անսասան էր մեր հավատքը, և հայրդից շուրթերից առ Աստված բարձրացող աղոթքը ընդունելի էր որպես անուշահոտ գոհ Աստուծո առջև:

Սիրելի բարեպաշտ հայրդիք, սիրելի արցախցիներ. այս օրերին մենք նաև ուրախությամբ ու ցնծությամբ հաապարեցինք մեկ այլ իրողության, որ արցախցու ոգին ոչ միայն անպարտելի է ազատության և անկախության լավիրական պայքարում ու մարտում, այլև անընկճելի է բոլոր տեսակի դժվարությանց առջև, բոլոր տեսակի նեղությունների մեջ, համբերող է և իր հույսը առ Աստված է, լավատեսությամբ նայում է իր կյանքի առաջիկա օրերին: Այսօր շնորհիվ ձեզ և մեր ժողովրդի զավակաց անհուն զոհաբերության արդամբ ու կյանքով ձեռք ենք բերել անկախ հանրապետությունը Արցախ աշխարհի: Եվ նոր գիտակցությամբ լցված ենք հայրենաշեն քրտինքով՝ անսասան պահելու թանկ գնով ձեռք բերված այս հանրապետությունը:

Առաքելությունն այս պարմաքեր է մեզ համար, առաքելությունն այս սուրբ ու նվիրական է պարմությամբ զոհված մեր զավակների հիշարարի և մեր գալիքի առջև: Յուրաքանչյուրս առանձնաբար և բոլորս միասնաբար ունենք մեր բաժին աշխարհները հանրապետության շենացման, հանրապետության զորացման և մեր ժողովրդի բարօր, երջանիկ կյանքի կերպունս գործում: Եթե արդարությունը չնդավ հիմը մեր կյանքի նորանկախ այս հանրապետության մեջ, զուր պիտի լինեն ու ի չիք կոշտնան բոլոր տեսակի ձեռքբերումները: Զոհողությունը, որը մեր ժողովուրդը տանում է արժանապարհի վեհությամբ, պիտի ծխացող, միացող, անհուն, անդադրում ցավ պարճառող, չափացող վերք լինի մեր ժողովրդի զավակաց հոգիներում: Որպես ժողովուրդ հերոսական էությամբ ու նկարագրով, անկախությունը կերպած ժողովուրդ՝ այսօր նվիրական պարտք ունենք, ինչպես ասացի, մեր քրոհներով, մեր անվերապահ նվիրումով, առավել հանձնառություններով ամրացնել հիմերը անկախ մեր հանրապետության:

Այս նվիրական առաքելության մեջ, սիրելի բարեպաշտ հայորդիք, առանձնակի դերակատարություն է վերապահված հարկապես ձեզ, որպես Զրիստոսի հավարացողների, որպես Աստծո երկյուղը ունեցող ժողովրդի, որովհետև Զրիստոս ձեզ կոչեց և պարմիրեց լինել աղը երկրի և լինել լույսը աշխարհի: Այսպիսի պարմիվ, այսպիսի առաքելություն է վերապահված ձեզ որպես քրիստոնյա, Աստծո հավարավոր ժողովուրդ: Աղը համ է տալիս կերակուրին: Զրիստոսի հավարով զինված, Զրիստոսի պարմիրաններով ու պարզամտներով ապրող, Աստծո առջև հանապազօր աղոթքի կանգնած հայորդիք բարեպաշտ պարտ են համ տալ երկրավոր մեր կյանքին՝ իրենց բարի օրինակով, իրենց վարքով, իրենց կենցաղով, իրենց արիությանը, իրենց աշխատասիրությանը, իրենց հանձնառու և զոհաբերվող ոգով:

Մենք շնորհը ունենք, սիրելիներ, նաև ըստ Ավետարանի խոսքի, կոչվելու լույսը աշխարհի: Որպեսզի մենք կարողանանք մեր կյանքը լուսավորել, պարտ է նախ, որ մենք ունենանք մեր հոգիներից ներս ճրագը՝ լուսավորող մեր մարմիններից, մեր էությունից ներս: Եթե չունենք, եթե խավար ենք, ինչպե՞ս կարող ենք լուսավորել մեր շրջապարտը, ինչպե՞ս կարող ենք առաջնորդը լինել մեր եղբայրների ու քույրերի, ինչպե՞ս կարող ենք օրինակ դառնալ նրանց, ովքեր տակավին իրենց հայացքը չեն դարձրել մեր Փրկչին, մեր Տիրոջը՝ Դսուս Զրիստոսին: Լույսը անմար, մշտավառ լույսը աստվածային մեր հոգիներում ունենալու համար պետք է որ մենք ապրենք Ավետարանով՝ այն կյանք դարձրած, և ոչ թե վարդապետություն, ոչ թե գաղափարախոսություն, ոչ թե գեղեցիկ շնորհասանություն գիրք: Յուրաքանչյուր խոսքը, յուրաքանչյուր պարզամտ ու պարմիրանը պետք է կարողանանք

հավարտով, գործերով, որպես վկայություն մեզ շրջապատող հանրությանը ներկայացնել: Միայն այս ճանապարհով, միայն աղոթքով և հավարտ գործերով կկարողանանք աստվածային լույսը մեր մեջ կրել և այդ լույսը մեր անձերից ճառագել և լուսավորել մեզ շրջապատող աշխարհը և մեզ շրջապատող մարդկանց հոգիները: Նշում եք պայծառակերպության պարունը, թե ինչպես երբ Զրիարոս աղոթքի էր կանգնած, հանկարծ կերպարանափոխվում է, այլակերպվում է, ամբողջությամբ ձերմակում են նրա զգեստները, և լույս է ճառագում նրանից, և փոխվում է նրա դեմքը, և առաքյալները, որ կանգնած էին այդ պարկերի առջև, զարհուրած ընկնում են գետնին, ամալը գալիս-ծածկում է նրանց հայացքից հրաշալիքն այդ, այլակերպությունը մեր Տեր Վրառու Զրիարոսի: Եվ մինչ պարկերը հրաշակերտ կծածկվեն հայացքներից առաքյալների, Պետրոս առաքյալն ասում է. «Տեր, ցանկալի է մեզ այստեղ լինել և տեսնել այս հրաշագործ, այս հրաշարեսի կրկնությունը»: Այդպես, սիրելիներ, յուրաքանչյուր հավարտացյալի պարագային, որ անկեղծ հավարթով կանգնում է աղոթքի Տիրոջ առջև, այլակերպվում է նրա անձը: Բազմիցս, հալիսնաբար, ականաբեր եք եղել նման երևույթի, երբ ինքնամոռաց աղոթքի կանգնած անձից չեք կարողացել հեռացնել ձեր հայացքը, որովհետև հրաշագեղ է եղել այդ անձը, պայծառարեսի, և ունեցել եք այն տպավորությունը, որ կարծեք լույս է շողարձակում աղոթող հավարտացյալ այդ անձի էությունից: Ուրեմն, սիրելի բարեպաշտ հայորդիք, մեր աղոթաամաց ոգով, մեր հավարտավոր գործերով տեսեք օրինակը մեր ժողովրդի զավակներին գեղեցիկ, աստվածահաճո կյանքի: Դառնանք հավարտի գործերով լույսը մեր կյանքի, որպեսզի այն աննվազ լինի Տայոց աշխարհից, որպեսզի մեր աղոթքն ու հավարտի գործերը լինեն մշտամնա Տայոց աշխարհում:

Մենք, սիրելի բարեպաշտ հայորդիք, այսօր վերադառնում ենք Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, մեր աղոթքը և մեր օրհնությունը թողնելով ձեզ հետ՝ որպես ողբերգիների ձեր կյանքի, որպեսզի Տերը ձեզ պահի անփոքրահասակ ու անվրասկ, խաղաղ՝ երկնքի ներքո Արցախ աշխարհի: Նրաժեշտի այս պահին մենք ուզում ենք մեր գնահատանքի և շնորհակալության խոսքը հղել Տանրապետության իշխանավորներին՝ աղոթքով հանդերձ նրանց կենաց արեւաշարության և գործոց հար հաջողությանց համար: Մեր գնահատանքը և շնորհակալությունը Տանրապետության նախագահ տիար Արկադի Ղուկասյանին, որի հետ քանիցս առիթ ունեցանք հանդիպելու և մեր մտածումներն ու զգացումները կիսելու: Մեր գնահատանքը ԱԺ նախագահ տիար Օլեգ Եսայանին և վարչապետ Անուշավան Դանիելյանին, բոլոր նախարարներին, իշխանության բոլոր պաշտոնյաներին, ովքեր տրվում են Արցախի մեր

ազգայնականության բարձր կյանքի համար և հոգ տանում նրանց լավ օրվա համար: Մենք տեսնեք այս այցելության ընթացքին, որ Արցախում կյանքը նոր փուլ է մտել, առաջընթացի, բարեշինության, երջանկաբեր կյանքի մի նոր ուղի և մի նոր ընթացք՝ շնորհիվ իշխանության, շնորհիվ բարեպաշտ և հավատարմոր ժողովրդի մեր զավակաց աշխատանքի, տրեղության և հանձնառությունների: Մենք մեր գնահատանքն ենք ուզում բերել եկեղեցական-առաջնությունների: Մենք մեր գնահատանքն ենք ուզում բերել եկեղեցականաց մեր դասին, որոնք արցախյան գոյամարտի առաջին խակ պահից մեր ժողովրդի հետ, մեր զինվորների հետ կողք-կողքի մարտնչել են հանուն ազատության ու անկախության, նրանց հավատով և հույսով խանդավառել և լավարեսությանը զինել դեպի նոր օրը մեր կյանքի, դեպի անկախության, դեպի ազատ կյանքի այս աստիճանադարձ պահը, որ շնորհիվ է մեզ:

Մեր գնահատանքը ի մասնավորի ուզում ենք բերել Արցախի թեմի առաջնորդ, Գերաշնորհ Տ. Պարզն արքեպս. Մարտիրոսյանին, որ գլուխը անցավ եկեղեցական սպասավորների և հավատարմոր ժողովրդի: Որ կարողացավ կարճ ժամանակահատվածում բարեշին դարձնել մի շարք եկեղեցիներ, համախմբել այս եկեղեցու կամարների տակ մեր ժողովրդի զավակաց ի մասնավորի մարտի սերնդին, որի շուրթերը Տերունական աղոթքն են առ Աստված հնչեցնում, որոնց մաքրամաքուր աղոթքով երկնքից բարիքներ են իջնում Արցախի օրհնյալ հողի վրա: Մենք վարսահ ենք, որ Աստծո հովանավոր աջի ներքո առավել զորացած ու զուրկալիկ, այս կարճ ժամանակում արձանագրված հաջողություններով պիտի խանդավառությամբ լցվեն մեր եկեղեցականները՝ առաջնորդ արքեպս հոր գլխավորությամբ՝ բարեկարգելու, վերանորոգելու խոնարհված մեր բոլոր եկեղեցիներն ու վանքերը, Զրիարոսի Ավետարանի խոսքը քարոզելու և կյանք դարձնելու մեր հավատարմոր ժողովրդի համար: Մեր աղոթքն է, որ Տերը զորավիզ լինի, Իր Խաչը զորեղ դարձնի մեր եկեղեցականների ձեռքերում, որ Իր Խաչը ծաղկյալ Խաչ լինի նրանց ձեռքերում և հրաշագործի մեր ժողովրդի կյանքում»:

Նորին Սրբությունը մասնավոր գնահատանքի խոսք ուղղեց Արցախի թեմի առաջնորդ Տ. Պարզն արքեպս. Մարտիրոսյանին, որի առաջնորդությամբ կարճ ժամանակահատվածում վերանորոգվել ու վերասրբագործվել են շատ եկեղեցիներ՝ իրենց կամարների տակ համախմբելով հավատարմոր ժողովրդին: Վեհափառ Տալապետը վստահություն հայտնեց, որ Աստծո հովանավոր Աջի ներքո բարեկարգվելու ու վերանորոգվելու են խոնարհված մյուս բոլոր եկեղեցիներն ու վանքերը: Ի հիշարարի իր անդրանիկ այցելության՝ Նորին Սրբությունը Ս. Ամենափրկիչ եկեղեցուն բուրվամ նվիրեց:

Հրաժեշտից առաջ Վեհափառ Հայրապետը ներկա եղավ առաջնորդարանի հովանավորությամբ գործող Եկեղեցասեր արևելամարտաձևի մանկական միության հանդեսին: Նորին Սրբությունը այցելեց նաև Շուշիի նշանավոր բերդ, շրջեց բանփայեցներում ու գրույցներ ունեցավ ձերբակալվածների հետ:

Կեսօրին Առաջնորդարանի սեղանատանը, ի պատիվ Վեհափառ Հայրապետի այցելության, տրվեց ճաշ, որին մասնակցում էին ԼՂՀ ԱԺ նախագահը, վարչապետը, Թեմական խորհրդի անդամներ և այլ պաշտոնյաներ: Ճաշկերույթի ավարտին Վեհափառ Հայրապետը շնորակալության և գնահատանքի խոսքեր ասաց թեմակալ առաջնորդին, իշխանությանց ներկայացուցիչներին՝ Արցախ աշխարհ այցելության ընթացքում իր նկատմամբ ցուցաբերած այս խիստ գնահատելի վերաբերմունքի համար:

Սեպտեմբերի 29-ին Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը, ավարտելով Ղովապետական այցը Արցախի թեմ, վերադարձավ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին: